

Utbildningsdepartementet

u.remissvar@regeringskansliet.se

Statens ansvar för skolan – ett beslut- och kunskapsunderlag (SOU 2022:53)

IFAU svarar på remissen om betänkandet *Statens ansvar för skolan – ett besluts- och kunskapsunderlag* utifrån vårt uppdrag att utvärdera åtgärder inom utbildningsväsendet, och vår ambition att leverera goda kunskapsunderlag baserade på forskning.

Betänkandet utgör ett kunskapsunderlag för beslutsfattande och vidare utredning. IFAU lämnar följande synpunkter på utredningens analyser och bedömningar:

- IFAU delar i flera avseenden den problembild som målas upp i betänkandet. Detta gäller bland annat brister när det gäller att fördela resurser utifrån elevers förutsättningar och behov, de små huvudmännens begränsade resurser för att leda och styra skolan, och behovet av att ta hänsyn till det allmänna intresset vid etablering av fristående skolor.
- IFAU instämmer i utredningens syn på att skolsystemets styrning bör ske utifrån målsättningen att skapa lika förutsättningar för alla elever att gå på en skola av god kvalitet. Skolan är ett nationellt intresse och dess ekonomiska styrning bör ske centralt, då det inte är uppenbart att kommunala och fristående huvudmän fullt ut beaktar de allmänna mervärden som utbildningssystemet ger upphov till.
- IFAU menar att de eventuella vinsterna med ett fullskaligt förstatligande av skolan (betänkandets alternativ 1) troligen inte uppväger kostnaderna. Däremot behöver det statliga inflytandet över skolan öka inom några centrala områden (betänkandets alternativ 2).
- IFAU stödjer utredningens bedömning att det statliga inflytandet över resursfördelningen till skolor bör öka. Exakt vilken modell som bör införas måste utredas vidare, men en långtgående finansieringsreform där staten helt tar över finansieringen (efter en skatteväxling) bör inte uteslutas. IFAU delar också utredningens uppfattning att

resursfördelningen till fristående huvudmän bör separeras från den kommunala skolfinansieringen och att en nationell fördelningsnyckel till fristående huvudmän bör införas. Denna bör, i enlighet med utredningens förslag, ta hänsyn till att ansvaret att tillhandahålla utbildningsplatser skiljer sig mellan kommunala och fristående huvudmän.

- IFAU stödjer bedömningen att staten bör ta ett större ansvar för kapacitetshöjande stöd, professionsutveckling, kompetensförsörjning och skolutveckling. Det är dock viktigt att betona att kommunala och fristående skolhuvudmän även fortsättningsvis bör ha huvudansvaret för att bedriva skolverksamhet av god kvalitet och att tillhandahålla vidareutbildning av sin personal.
- IFAU delar uppfattningen att staten bör ta ett större ansvar för etablering och dimensionering av fristående skolor. Även om lägeskommunen bör ges möjlighet att yttra sig om en eventuell skoletablering är det viktigt att bedömningar om allmänintresse, likvärdighet och kostnadsdrivande överetablering görs på ett enhetligt sätt och oberoende av lokalpolitiska intressen. Det är exempelvis viktigt att tillgången till skolor är långsiktigt hållbar i olika delar av landet, inte minst i glesbygd. Då endast kommunala huvudmän kan åläggas detta ansvar, kan omfattningen av den fristående sektorn behöva begränsas.
- IFAU förordar att alla offentligt finansierade skolor – oavsett driftsform – bör lyda under offentlighetsprincipen. God information om alla skolors verksamhet är en förutsättning för uppföljning, utvärdering och inspektion, liksom föräldrar och elevers möjlighet att göra välunderbyggda skolval.
- IFAU stödjer förslaget om ett gemensamt och obligatoriskt system för skolval och antagning som ska gälla både offentliga och fristående huvudmän.
- IFAU ställer sig positivt till en ny skolmyndighet med systemansvar för skolan.
- IFAU stödjer inte förslaget att låta funktionerna för styrning/stöd och inspektion sammanföras till en myndighet, eftersom ansvarig myndighet inte bör granska/inspektera sin egen verksamhet. En oberoende skolinspektion är särskilt angelägen i ett system med ökat statligt inflytande över skolan.
- IFAU delar utredningens uppfattning att staten behöver ta ett större ansvar för att samordna och planera utvärderingen av skolsystemet. Vi vill dock betona att utvärderingsfunktionen organisatoriskt bör hållas avskild från de aktörer som direkt eller indirekt är involverade i driften av skolor, såsom skolmyndigheter och skolhuvudmän. Därmed behöver särskilda medel avsättas för att möjliggöra externa utvärderingar.

Datum

2023-03-31

- IFAU menar att en ansvarig skolmyndighet bör ges i uppdrag att skapa bättre förutsättningar för effektutvärdering av skolväsendet. Skolhuvudmän bör vidare medverka och bidra till att åtgärder och insatser implementeras så att utvärdering möjliggörs.
- IFAU delar utredningens uppfattning att huvudmännens befintliga administrativa system bör anpassas för att underlätta och förbättra insamling av data för uppföljning och utvärdering av skolväsendet.
- IFAU delar utredningens uppfattning att det kan vara motiverat att förstärka den statliga styrningen av dimensionering av gymnasieskola och komvux. Om den beslutade samverkansmodellen mellan kommunala huvudmän inte är tillräcklig för att påverka utbudet i önskvärd riktning kan det bli aktuellt att inkludera även enskilda huvudmän inom ramen för en gemensam dimensionering.

I detta ärende har generaldirektören Maria Hemström Hemmingsson beslutat. Helena Holmlund och Björn Öckert har varit föredragande. I den slutliga handläggningen har också Anna Sjögren deltagit.

Maria Hemström Hemmingsson